

Produktivita práce českých podniků a vliv krize na její vývoj[#]

Pavel Mikan^{}*

Úvod

Cílem práce je prozkoumat, zda české podniky překonaly v oblasti produktivity práce důsledky finanční krize, vyvolané krizí na trhu s nemovitostmi v USA počínaje zářím 2008.

V dotazníkovém šetření prováděném v roce 2007 v rámci výzkumného záměru Fakulty podnikohospodářské Vysoké školy ekonomické v Praze „Nová teorie ekonomiky a managementu organizací a jejich adaptační procesy“ (MSM 6138439905) bylo zjišťováno, jak podniky přistupují k měření produktivity v podniku (Kislingerová aj., 2010). Z 244 podniků, které odpověděly na otázku „jakým způsobem zjišťujete produktivitu ve Vašem podniku“ označilo 75 % podniků odpověď „produktivitou práce“. 30 % podniků měří celkovou produktivitu (měřenou ukazatelem TFP) a jen 5,6 % respondentů uvedlo, že produktivitu (v různých formách) nezjišťují. (Otázka umožňovala zaškrtnout více odpovědí.) Z toho vyplývá, že podniky se produktivitou práce zabývají a bylo by vhodné zjistit, jak reagovaly v jejím ovlivňování s nástupem finanční krize.

Aby bylo možné provést analýzu, je třeba získat data o vývoji produktivity práce v průmyslových podnicích. Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky (MPO) každoročně zveřejňuje Finanční analýzy podnikové sféry, jejichž součástí jsou podrobná data o hospodaření podniků členěných podle klasifikace ekonomických činností CZ NACE¹. Tato analýza MPO se sice primárně zaměřuje na vývoj ukazatele EVA a vlivy na jeho výši, ale data je možné využít k analýze produktivity. Analýzy jsou zaměřeny na výsledky podniků v průmyslu, stavebnictví a službách. Analýzy MPO nezahrnují finanční podniky. Je tedy možné tato data využít pro provedení analýzy vývoje produktivity práce za nefinanční podniky (nejglobálnější úroveň dat zahrnující průmysl, stavebnictví a vybrané služby, podle CZ NACE se jedná o sekce B až N kromě K), a dále za dílčí skupiny podniků v průmyslu (podle CZ NACE se jedná o sekce B, C, D a E), stavebnictví (F) a službách (G až N kromě K).

[#] Článek byl vytvořen z prostředků institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (projekt „Konkurenceschopnost“, kód projektu VŠE IP300040), dílčí projekt „Zdroje a perspektivy rozvoje evropských ekonomik na počátku 21. století v kontextu soudobé globalizace“.

^{*} Ing. Pavel Mikan – odborný asistent; Katedra podnikové ekonomiky, Fakulta podnikohospodářská, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <pavel.mikan@vse.cz>.

¹ CZ NACE představuje klasifikaci ekonomických činností, která byla vypracována podle mezinárodní statistické klasifikace ekonomických činností v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1893/2006 ze dne 20. prosince 2006. MPO využívá klasifikace NACE rev. 2, která definuje následující sekce: A – Zemědělství, lesnictví a rybářství, B – Těžba a dobývání, C – Zpracovatelský průmysl, D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu, E – Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi, F – Stavebnictví, G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel, H – Doprava a skladování, I – Ubytování, stravování a pohostinství, J – Informační a komunikační činnosti, K – Peněžnictví a pojišťovnictví, L – Činnosti v oblasti nemovitostí, M – Profesní, vědecké a technické činnosti, N – Administrativní a podpůrné činnosti, O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení, P – Vzdělávání, Q – Zdravotní a sociální péče, R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti, S – Ostatní činnosti, T – Činnosti domácností jako zaměstnavatelů; činnosti domácností produkujících blíže neurčené výrobky a služby pro vlastní potřebu.

Před vlastní analýzou je ještě třeba vyřešit otázku, jakým způsobem produktivitu práce z dat MPO počítat. Ve standardních účetních výkazech nejsou k dispozici počty zaměstnanců, ale publikovaná data MPO zahrnují doplňkové údaje a zde je mimo jiné uveden i přepočtený počet zaměstnanců a počet odpracovaných hodin. Je tak možné analýzu provést za pomoci standardně uváděných ukazatelů (např. Klečka, 2008) pomocí ukazatele přidaná hodnota / počet pracovníků resp. přidaná hodnota / odpracované hodiny.

Jako doplňkový ukazatel je možné využít velmi často uváděný ukazatel osobní náklady k přidané hodnotě (Scholleová, 2012, s. 184) nazývaný jako jednotkové náklady práce (Nečadová aj. 2012). Čím je tento ukazatel menší, tím méně mzdové a ostatní osobní náklady „zatěžují“ to, co bylo v podniku vyprodukováno.

Knápková s Pavelkovou (2010, s. 109) navrhuje používat ukazatele, které analyzují strukturu přidané hodnoty tak, že poměrují nejen osobní náklady s přidanou hodnotou, ale i odpisy, zisk před zdaněním a nákladové úroky. Posledními dvěma jimi uváděnými ukazateli se vztahem k produktivitě jsou přidaná hodnota / výnosy a přidaná hodnota / aktiva. Nejčastěji používaným zdrojovým ukazatelem pro propočet produktivity práce je z účetního výkazu Výkaz zisku a ztráty převzatá přidaná hodnota. Ukazatel je spočítán (Strouhal, 2012, s. 503) jako součet obchodní marže a výkonů, od kterých je odečtena výkonová spotřeba (ta je tvořena spotřebou materiálu a energie a službami).

Struktura podniků zahrnutých do analýzy

Z dat MPO lze zjistit podíl jednotlivých druhů podniků podle klasifikace ekonomických činností dle různých kritérií. Jako první je zjištěn podíl jednotlivých skupin podniků dle aktiv celkem.

Tab. 1: Podíl jednotlivých skupin podniků dle aktiv celkem

Podniky	2007		2008		2009	
	v tis. Kč	v %	v tis. Kč	v %	v tis. Kč	v %
Průmysl	2 754 311 418	68 %	2 847 468 365	68 %	2 937 979 377	70 %
Stavebnictví	176 019 653	4 %	191 768 032	5 %	171 602 001	4 %
Služby	1 134 711 801	28 %	1 152 286 688	27 %	1 094 982 461	26 %

Podniky	2010		2011	
	v tis. Kč	v %	v tis. Kč	v %
Průmysl	2 987 587 049	60 %	3 114 731 047	60 %
Stavebnictví	222 456 523	4 %	217 497 262	4 %
Služby	1 761 928 662	35 %	1 878 091 344	36 %

Zdroj: Vlastní výpočet z dat MPO (2012).

Jak je za tabulky 1 patrné, podle aktiv jsou dominantní podniky průmyslu (tvoří od 60 % do 70 %), druhé dle významu jsou podniky služeb se zastoupením od 26 % do 36 %) a kolem 4% zastoupení na aktivech celkem mají podniky stavebnictví. Zajímavý je ale nárůst podílu podniků služeb na aktivech celkem o cca 10 procentních bodů v roce 2010 a o stejný podíl pokles podniků v průmyslu.

Druhým kritériem k zjištění „významnosti“ jednotlivých skupin podniků je přidaná hodnota. Ta ukazuje, jak efektivně dokáží podniky využít svých aktiv.

Tab. 2: Podíl jednotlivých skupin podniků dle přidané hodnoty

Podniky	2007		2008		2009	
	v tis. Kč	v %	v tis. Kč	v %	v tis. Kč	v %
Průmysl	682 617 964	69 %	671 614 339	69 %	578 550 632	68 %
Stavebnictví	42 699 718	4 %	35 631 775	4 %	41 943 365	5 %
Služby	266 139 392	27 %	262 983 553	27 %	236 369 733	28 %

Podniky	2010		2011	
	v tis. Kč	v %	v tis. Kč	v %
Průmysl	588 920 323	63 %	590 228 935	64 %
Stavebnictví	42 920 193	5 %	35 490 239	4 %
Služby	304 767 527	33 %	298 383 921	32 %

Zdroj: Vlastní výpočet z dat MPO (2012).

I podle tohoto kritéria je nejdůležitější skupina průmyslových podniků s podílem od 63 % do 69 %. Nejméně významnou skupinou jsou podniky stavebnictví s podílem mezi 4 až 5 %. Podniky služeb představují 27 až 33 % podílu na přidané hodnotě celkem. I když i zde se podíl průmyslových podniků a podniků služeb v roce 2010 výrazněji změnil, je to jen o 5 procentních bodů – vliv krize zde byl nižší.

Posledním kritériem pro porovnání skupin podniků je ukazatel osobní náklady. Výše tohoto ukazatele může napovědět o mzdové náročnosti jednotlivých skupin podniků.

Tab. 3: Podíl jednotlivých skupin podniků dle osobních nákladů

Podniky	2007		2008		2009	
	v tis. Kč	v %	v tis. Kč	v %	v tis. Kč	v %
Průmysl	235 527 228	61 %	260 803 869	61 %	244 031 105	59 %
Stavebnictví	21 252 954	6 %	23 201 105	5 %	23 378 519	6 %
Služby	129 187 206	33 %	144 539 558	34 %	142 802 654	35 %

Podniky	2010		2011	
	v tis. Kč	v %	v tis. Kč	v %
Průmysl	239 354 297	56 %	251 551 977	58 %
Stavebnictví	24 401 606	6 %	23 383 860	5 %
Služby	163 553 537	38 %	161 021 288	37 %

Zdroj: Vlastní výpočet z dat MPO (2012).

I podle tohoto kritéria jsou nejvýznamnější skupinou podniky průmyslu, nejméně významnou skupinou podniky stavebnictví a u podniků služeb mírně stoupá podíl na celkových osobních nákladech.

Přidaná hodnota k počtu pracovníků

Jak již bylo uvedeno dříve, analýza bude provedena nejprve za nefinanční podniky celkem. V následující tabulce 4 je uvedena nejen vypočtená produktivita práce, ale i z analýz MPO agregovaná data použitá pro propočet.

Tab. 4: Produktivita práce (přidaná hodnota / počet pracovníků) za nefinanční podniky

Ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011
Přidaná hodnota (v tis. Kč)	991 457 074	970 229 667	856 863 730	936 608 044	924 103 096
Průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený (v osobách)	954 804	955 461	864 123	847 110	852 539
Produktivita práce (tis. Kč/osoba)	1 038,388	1 015,457	991,599	1 105,650	1 083,943

Zdroj: Vlastní výpočet z dat MPO (2012).

Z tabulky 4 je zřejmé, že nefinanční podniky prošly nejhorší úrovní produktivity práce počítané jako přidaná hodnota k počtu pracovníků v roce 2009 (za počátek krize je všeobecně považován pád banky Lehman Brothers 14. září 2008 – a již v tomto roce došlo k mírnému poklesu produktivity práce, ale krize se naplno projevila až ve výsledcích za rok 2009). Již v roce 2010 došlo k nárůstu produktivity o 11,5 % oproti roku 2009 a to nad úroveň předkrizovou (rok 2007). V roce 2011 došlo sice k 2% poklesu produktivity práce oproti předcházejícímu roku, ale ta se stále drží nad úrovní roku 2007.

Z tabulky 4 je možné dále vyzorovat, že přidaná hodnota v roce 2011 nedosahuje hodnot roku 2007 (pokles o necelých 7 %), ale počet pracovníků poklesl ještě podstatněji (bezmála o 11 %). Pro nefinanční podniky se tak naplňuje předpoklad, že je dosahováno vyšší produktivity s nižším počtem zaměstnanců a to již od roku 2010.

Následující Tab. 5 se věnuje údajům za průmyslové podniky. Stejně jako u nefinančních podniků i u průmyslových podniků je možné sledovat výrazný pokles produktivity práce. Minimum je opět dosaženo v roce 2009 (oproti roku 2007 pokles o 3,5 %), ale výrazný pokles je zaznamenán již v roce 2008. Rok 2010 znamená skokový nárůst nad úroveň roku 2007 (oproti roku 2007 nárůst o 5,7 %) a hodnoty roku 2011, i když s mírným poklesem oproti roku předcházejícímu o 3 %, se drží nad úrovní roku 2007.

Tab. 5: Produktivita práce (přidaná hodnota / počet pracovníků) za průmyslové podniky

Ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011
Přidaná hodnota (v tis. Kč)	682 617 964	671 614 339	578 5506 32	588 920 323	590 228 935
Průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený (v osobách)	611 081	619 209	536 965	498 599	515 586
Produktivita práce (tis. Kč/osoba)	1 117,066	1 084,633	1 077,446	1 181,150	1 144,773

Zdroj: Vlastní výpočet z dat MPO (2012).

Těchto hodnot opět bylo dosaženo při poklesu absolutní výše jak přidané hodnoty, tak počtu pracovníků. Přidaná hodnota poklesla za sledované období o 13,5 %, ale počet pracovníků o 15,6 %. I u průmyslových podniků se potvrzuje předpoklad, že sice nižší přidané hodnoty v absolutním vyjádření je dosahováno s ještě nižším počtem pracovníků a tedy s rostoucí produktivitou práce. Na úroveň roku 2007 se průmyslové podniky dostaly již v roce 2010.

Stavebnictví se po celou dobu krize potýká s problémy s počtem zakázek, se snižujícími se investičními výdaji nejen podniků a domácností, ale i státu. Tabulka 6 na číslech demonstruje, jak se tyto vlivy projevují na produktivitě práce.

Tab. 6: Produktivita práce (přidaná hodnota / počet pracovníků) za podniky ve stavebnictví

Ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011
Přidaná hodnota (v tis. Kč)	42 699 718	35 631 775	41 943 365	42 920 193	35 490 239
Průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený (v osobách)	43 169	41 930	40 103	42 083	39 795
Produktivita práce (tis. Kč/osoba)	989,129	849,792	1 045,891	1 019,900	891,824

Zdroj: Vlastní výpočet z dat MPO (2012).

Jak již bylo naznačeno výše, podniky stavebnictví se vyvíjí zcela jinak než průmyslové podniky. K nejhoršímu výsledku ve stavebnictví dochází již v roce 2008 a druhým nejhorším rokem z hlediska produktivity práce je rok 2011. Naopak nejhorší rok pro průmyslové podniky (2009) je nejlepším pro stavebnictví. Ukazuje se tak, že stavební firmy dokončily nasmlouvané zakázky v roce 2010 a krize se ve stavebnictví naplno vrátila v roce 2011. Stejně jako v průmyslových podnicích klesá v podnicích stavebnictví jak hodnota přidané hodnoty (za sledované období pokles o téměř 17 %), tak počet pracovníků (pouze o 7,8 %). Ale na rozdíl od průmyslových podniků ve stavebnictví přidaná hodnota klesá rychleji než počet pracovníků.

I když tedy podniky stavebnictví v roce 2009 a 2010 překonaly produktivitu práce z roku 2007, vývoj v roce 2011 vedl k meziročnímu propadu produktivity práce o více jak 12,5 %. Ve stavebnictví se předpoklad návratu a udržení předkrizových hodnot produktivity práce nepotvrdil.

Poslední skupinou podniků jsou podniky služeb.

Tab. 7: Produktivita práce (přidaná hodnota / počet pracovníků) za podniky služeb

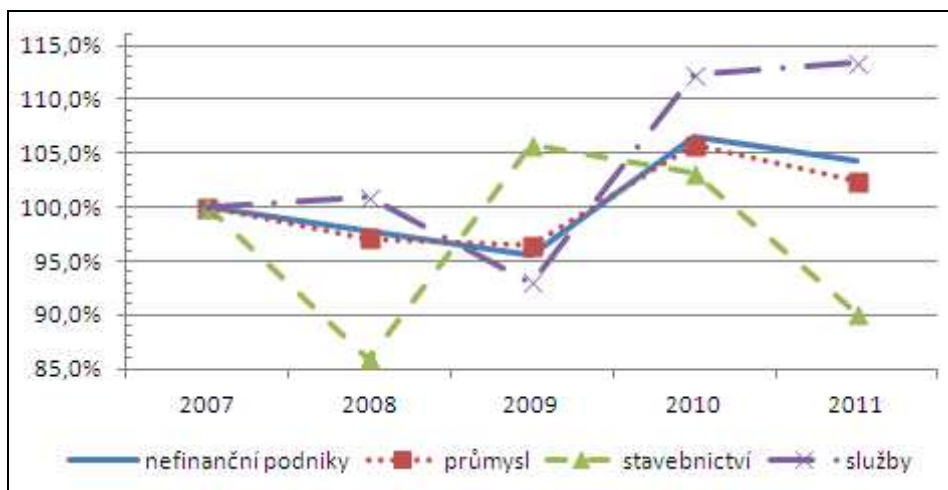
Ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011
Přidaná hodnota (v tis. Kč)	266 139 392	262 983 553	236 369 733	304 767 527	298 383 921
Průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený (v osobách)	300 554	294 322	287 055	306 429	297 157
Produktivita práce (tis. Kč/osoba)	885,496	893,523	823,430	994,578	1004,127

Zdroj: Vlastní výpočet z dat MPO (2012).

Podniky služeb jsou tahouny produktivity práce za všechny podniky zahrnuté do analýzy MPO (i s vědomím jejich cca třetinovému podílu). K nejhoršímu výsledku se tyto podniky služeb dopracovaly v roce 2009 (pokles oproti roku 2007 o 7 %). Ale již v roce 2010 dochází k nárůstu produktivity práce, kterou potvrzují i výsledky roku 2011. Na rozdíl od předcházejících výsledků, u podniků služeb dochází v roce 2010 oproti roku 2009 jak k nárůstu přidané hodnoty (o 29 %), tak počtu pracovníků (o necelých 7 %). Další nárůst produktivity práce v roce 2011 byl dosažen za poklesu obou dílčích ukazatelů (přidané hodnoty o 2 %, počtu pracovníků o 3 %). Lze tak konstatovat, že podniky služeb se již v roce 2010 vrátily k předkrizové výši produktivity práce a tato nadále roste.

Pro demonstraci nestejného vývoje produktivity práce počítané jako přidaná hodnota k počtu pracovníků je na obr. 1 uveden vývoj produktivity práce zobrazený tak, že rok 2007 pro každou analyzovanou skupinu podniků představuje 100 % a výsledky následujících let představují poměr právě k roku 2007 v procentech.

Obr. 1: Průběh produktivity práce (přidaná hodnota / počet pracovníků) 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování na základě výpočtů z dat MPO (2012).

Z grafu je patrné, že vývoj produktivity práce v průmyslových podnicích kopíruje průběh ve všech nefinančních podnicích (také v nich má nejsilnější zastoupení). Vývoj v podnicích stavebnictví je diametrálně odlišný a navíc s ne příliš pozitivní prognózou (nelze očekávat oživení stavebnictví ani soukromými zakázkami, ani zakázkami státními). Podniky služeb jako jediné v roce 2008 rostly, pokles v roce 2009 byl nejhlubší (ve stavebnictví k němu došlo již v roce 2008) a ve zbývajících letech produktivita práce rostla nejrychleji.

Přidaná hodnota k počtu odpracovaných hodin

Produktivita měřená na jednu odpracovanou hodinu již bude zobrazena v jediné tabulce pro všechna sledovaná odvětví – nefinanční podniky, průmyslové podniky, podniky stavebnictví a podniky služeb.

Tab. 8: Produktivita práce (přidaná hodnota / počet odpracovaných hodin)

Odvětví	2007	2008	2009	2010	2011
Nefinanční podniky (tis. Kč/hodina)	0,607	0,585	0,585	0,629	0,625
Průmyslové podniky (tis. Kč/hodina)	0,668	0,645	0,654	0,683	0,666
Podniky ve stavebnictví (tis. Kč/hodina)	0,547	0,466	0,580	0,563	0,492
Podniky služeb (tis. Kč/hodina)	0,498	0,487	0,465	0,554	0,573

Zdroj: Vlastní výpočet z dat MPO (2012).

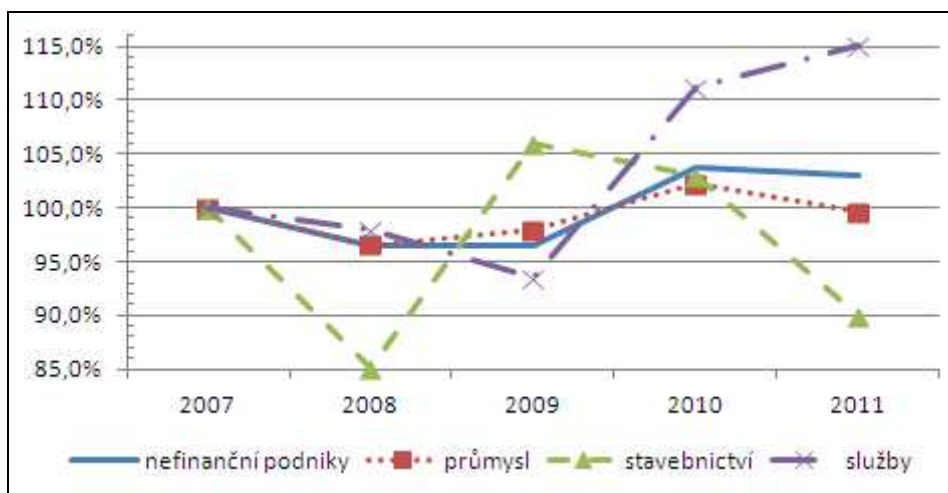
Z vypočtených údajů je zřejmý podobný vývoj jako u produktivity práce počítané na pracovníka. U nefinančních podniků po poklesu v letech 2008 a 2009 dochází v posledních dvou letech k nárůstu nad úroveň roku 2007. Jak již bylo uvedeno, přidaná hodnota mezi lety 2007 a 2011 poklesla o necelých 7 %, ale počet odpracovaných hodin klesl o bezmála 9,5 %.

U průmyslových podniků se v roce 2011 vrátila hodnota produktivity práce přibližně na hodnotu roku 2007. Způsobil to pokles přidané hodnoty za toto období o 13,5 %, stejně jako pokles počtu odpracovaných hodin o 13,2 %.

Nejhorší situace je u stavebních společností, kde dochází k poklesu produktivity práce na jednu odpracovanou hodinu o 10 %, při poklesu přidané hodnoty o 17 %, ale počtu odpracovaných hodin jen o 7,5 %.

Nejlepší reakci na krizi podle vývoje produktivity práce lze sledovat u podniků služeb. Sice v letech 2008 a 2009 produktivita práce klesá, ale poslední dva roky výrazně stoupá. Za celé sledované období produktivita práce rostla o 15 % (přičemž přidaná hodnota vzrostla o 12 % při současném růstu počtu odpracovaných hodin jen o 3 %).

Následující obrázek opět ukazuje vývoj produktivity práce na odpracovanou hodinu, kdy hodnoty produktivity práce z roku 2007 jsou přepočteny na 100 % a hodnoty ostatních let jsou poměřovány s hodnotami roku 2007.

Obr. 2: Průběh produktivity práce (přidaná hodnota / počet odpracovaných hodin) 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování na základě výpočtů z dat MPO (2012).

Průběh produktivity práce na odpracovanou hodinu je obdobný jako průběh produktivity práce na pracovníka, pouze mezi odvětvími dochází k větším rozdílům.

Osobní náklady k přidané hodnotě

Rozdíl tohoto ukazatele oproti předcházejícím je ten, že je měřen nikoliv efekt reprodukce na pracovníka či odpracovanou hodinu, ale náročnost přidané hodnoty na osobní náklady (tedy jednotkové náklady práce). Pro pozitivní vývoj by tento ukazatel měl klesat.

V tabulce 9 je zobrazen vývoj tohoto ukazatele opět pro všechny nefinanční podniky, průmyslové podniky, podniky ve stavebnictví a ve službách.

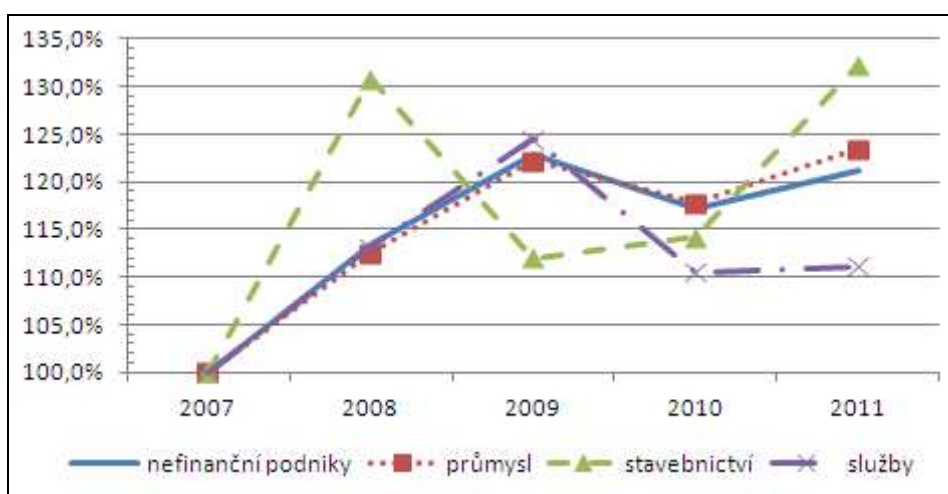
Tab. 9: Osobní náklady k přidané hodnotě

Odvětví	2007	2008	2009	2010	2011
Nefinanční podniky	0,389	0,442	0,479	0,456	0,472
Průmyslové podniky	0,345	0,388	0,422	0,406	0,426
Podniky ve stavebnictví	0,498	0,651	0,557	0,569	0,659
Podniky služeb	0,485	0,550	0,604	0,537	0,540

Zdroj: Vlastní výpočet z dat MPO (2012).

Jak je z tabulky zřejmé, ani v jednom z odvětví nedochází k žádoucímu vývoji – poklesu tohoto ukazatele. Pro nefinanční podniky roste náročnost přidané hodnoty na osobní náklady o více jak 21 %, v průmyslových podnicích o 23,5 %, ve stavebnictví dokonce o více jak 32 % a ve službách o 11 %. V předchozích analýzách již bylo uvedeno, že přidaná hodnota klesá. Jak se ale vyvíjely osobní náklady? U nefinančních podniků rostly téměř o 11 %, v průmyslu o pouhých 1,5 %, ale ve stavebnictví o necelých 15 % a ve službách dokonce o necelých 27 %. Znamená to, že i když se podniky většinou vrátily k původní produktivitě práce, osobní náklady rostou nezávisle na výsledcích hospodaření a to více, než by ekonomické situaci v podnicích odpovídalo.

Obr. 3: Průběh osobních nákladů k přidané hodnotě 2007 – 2011

Zdroj: Vlastní zpracování na základě výpočtů z dat MPO (2012).

Jak je z obrázku 3 patrné, průběh ukazatele osobní náklady k přidané hodnotě je téměř shodný pro nefinanční podniky a průmyslové podniky, podniky ve stavebnictví se vyvíjejí jinak a

dochází zde k větším výkyvům – včetně žádoucích poklesů, ale nikoliv pod počáteční hodnotu z roku 2007. Podniky služeb pak mají nejnižší nárůst osobních nákladů k přidané hodnotě v posledních dvou letech (dosahují tak nejlepšího výsledku).

Závěr

Z provedených výpočtů z dat MPO v oblasti produktivity práce vyplývá, že nejrychleji se k předkrizové produktivitě práce vrátily podniky služeb a dokonce ji i nejvíce překonaly a produktivita v roce 2011 oproti roku 2010 rostla. Průmyslové podniky se také vrátily k původní produktivitě, překonaly ji, ale v roce 2011 produktivita mírně klesla. U podniků ve stavebnictví krizový vývoj trvá a navíc v roce 2010 i 2011 dochází k dalšímu poklesu produktivity.

Ve všech podnicích sledovaných MPO dochází k nepříznivému vývoji ukazatele osobní náklady k přidané hodnotě. Zpravidla se jako důvod zmiňuje nepružnost mezd směrem dolů a vyjednávací síla odborů, které neumožňují snižovat objem osobních nákladů. Čámská (2012) uvádí jako další důvod snahu podniků si v době krize zachovat kvalifikované pracovníky a přednostně propouštět levnější agenturní a méně kvalifikované pracovníky. To by v provedené analýze potvrzoval pokles počtu pracovníků ale spojený s nárůstem osobních nákladů.

Literatura:

- [1] Čámská, D. (2012): *Úloha zaměstnanců při zvládání krize*. In: *Hradecké ekonomické dny 2012*. [on-line], Hradec Králové, Gaudeamus, 2012, s. 43-47, [cit. 31. 10. 2012], <<http://fim.uhk.cz/hed/data/sbornik/HED 2012 I cz.pdf>>.
- [2] Kislingerová, E. aj. (2010): *Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření. Výzkumná zpráva*. [CD-ROM]. Praha, Vysoká škola ekonomická, 2010.
- [3] Klečka, J. (2008): *Produktivita a její měření – nové přístupy*. Ekonomika a management. 2008. roč. 2, č. 1, s. 16-29.
- [4] Knápková, A. – Pavelková, D. (2010): *Finanční analýza. Komplexní průvodce s příklady*. Praha, Grada, 2010.
- [5] Nečadová, M. – Scholleová, H. (2012): *Změny výkonnosti firem high-tech sektoru zpracovatelského průmyslu v ČR (v letech 2005-2010) – odvětvová analýza*. In: Löster, T. (ed.). *Mezinárodný zborník vedeckých prác pri príležitosti 60. výročia univerzitného vzdelávania na Podnikohospodárskej fakulte Ekonomickej univerzity v Bratislave so sídlom v Košiciach*. [CD-ROM]. Slaný, Melandrium, 2012.
- [6] Scholleová, H. (2012): *Ekonomické a finanční řízení pro neekonomy*. Praha, Grada, 2012.
- [7] Strouhal, J. – Židlická, R. – Knapková, B. – Cardová, Z. (2012): *Účetnictví 2012. Velká kniha příkladů*. Brno, BizBooks, 2012.
- [8] MPO (2012): *Finanční analýza podnikové sféry za rok 2009, 2010, 2011*. [on-line], Praha, Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky, c2012, [cit. 10. 9. 2012], <<http://www.mpo.cz/cz/ministr-a-ministerstvo/analyticke-materialy/#category238>>.

Produktivita práce českých podniků a vliv krize na její vývoj

Pavel Mikan

ABSTRAKT

Článek se zabývá vlivem celosvětové finanční krize na produktivitu práce v českých podnicích spadajících do analýz Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky. Snaží se poukázat na přizpůsobení podniků novým podmínkám. Článek se zaměřuje na potvrzení či vyvrácení předpokladu, že po propadu produktivity práce, která byla důsledkem celosvětové finanční krize, se podniky dostaly nejpozději v roce 2011 na předkrizovou úroveň. Dále je předmětem zájmu článku zjištění, jak se projevuje zdrženlivost podniků v nabírání nových pracovníků na vývoji osobních nákladů.

Klíčová slova: Produktivita práce; Nefinanční podniky; Osobní náklady.

Labor Productivity of Czech Firms and the Impact of the Crisis on Its Development

ABSTRACT

The paper deals with the influence of the global financial crisis on labor productivity in Czech companies belonging to analyses of the Ministry of Industry and Trade of the Czech Republic. It tries to illustrate businesses' adaptation to new conditions. The article focuses on the confirmation or refutation of the assumption that after a decline in labor productivity, which resulted from the global financial crisis, enterprises reached the pre-crisis level no later than 2011. Furthermore, the object of the article is the discovery, how has the companies' restraint of recruiting new staff impact on the development of the personal costs.

Key words: Labor productivity; Non-financial firms; Personal cost.

JEL classification: G30.